

FOLIA SELECTA

KUKLAY ANTAL: Pilinszky János Terek c. verséről	1
PIERRE-MARIE EMONET OP: A lét szíve, a lét tűzhelye	3
JACQUES MARITAIN: A lét intuíciója	6
KUKLAY ANTAL: A nagy kísérlet.....	9
Robert Schuman, a békességszerző Európa atyja	12
FLORILEGIUM - Imre Flóra: Novemberi nyírfa	17

Köröm, 1997. október

TEREK

A pokol térélmény, A mennyország is.
Kétféle tér. A mennyország szabad,
a másikra lefele látunk,
mint egy alagsori szobába,
fönről lefele látunk, mintha
a lépcsőházból kukucskálnánk lefele
egy akarattal nyitva hagyott (felejtett?)
alagsori szobának ajtaján át.
Ott az történik, ami épp nekem
kibírhatatlan. Talán nem egyéb,
kibontanak egy rongyos ládát,
lemérik, hány kiló egy hattyú,
vagy ezerszeres ismétlésben
olyasmiről beszélnek azzal
az egyetlen lénnel, kit szerettek,
miről se írni, se beszélni
nem lehet, nem szabad.

„A nyugat festészete a XIII. és XIV. század körül a mozdulatlanság potenciális univerzumából kilépve a reneszánszon át a barokk mozgásviharáig a szabadság problematikájának vásznait festette.” Van-e még új szín a palettán? Igen, amit egy bérházi kisfiú lát meg a mennyország és a pokol képein.

Az egyik fent van, az erkély felett, a lombok, madarak és felhők világában. A másik lent a szuterénben, ahol ócskások szednek elő ládák mélyéről mocskos rongyokat, kofák raknak mérlegre megkötözött szárnyú libákat, tyúkokat - vagy talán meséskönyve hattyúit? -, ahol játszótársát a kocsmából hazatérő részeg apja 'egzecéroztatja' úgy, hogy zeng bele a lépcsőház, és mind összefutnak a

gyerekek. A lépcső széléhez kuporodva kukucskálnak lefelé. Borzadva és kíváncsian hallgatják azokat a trágár szavakat, amiket odahaza tilos kimondani, vagy az utcán a falra firkálni, mert a szájára ütnek, nádpálcával a tenyerükre vernek...

(A kráter peremén. Sárospatak, 1987.)

A költőt az emberi jogok közül legérzékenyebben a szólásszabadság érinti. Számára kibírhatatlan pokol az a tér, ahol *se írni se beszélni nem lehet, nem szabad*. Főként erről az alapélményről, a szabadság fojtogató hiányáról nem írhat és nem beszélhet a lírikus. A cenzúráról és a pártos művelődés-politikáról, az erőszak világáról, ahol a művész és a művészet a politika rabszolgája. Ahol *fortélyos félelem igazgat* és állít elrettentő példát a tilalmat áthágók elé, hogy a szó és a lelkiismeret emberének - Kádár János pufajkásainak kedvenc kifejezésével élve - „elvegye kedvét a hóbörgéstől”.

Hol van a parittyá és a patak medrében élesre csiszolódott lapos kő, amivel Dávid homlokon sújthatja Góliátot? Az elnyomott szellem fegyvere az allegória és az amfibólia: a képes és kettős értelmű beszéd. A szellem világában a *rab golya* szabadon száll a megalázott ország felett, hirdetve panaszt és vádat, s valamiféle *gyötrelmes és hányatott reményt*. Vigasztalást és bátorítást azok számára, akikhez eljut a gondosan rejtjelzett üzenet: Lám, a költői lelemény legyőzte a cenzúrá, a hatalom nem mindenható és nem örökkévaló.

Költőnk számára az allegória kincstára gyermekkora élményvilága. A csecsemő szeme, az auschwitzzi „négy-öt esztendő” gyerek bőre, a monstranciát felemelő kisfiú mind a habos galléros, bársony ruhácskás báméskogó ötéves Jancsika testvérei, akit az öt sírva ölelgető intézeti lányok: *Micsicsák és Krecsa megajándékozták élete szinte egyetlen alfájával és ómegájával*. Az ő testvére az a pesti kisfiú is, aki a bérház mikrovilágában térként éli meg a jót és a rosszat, a szabadságot és az erőszakot: a mennyországot és a poklot.

De a költői lelemény Tompa Mihály golyájánál is magasabbra szállhat: az allegórián túl a vers csattanójaként kétértelmű megfogalmazással szóról-szóra kimondja a keserű valóságot: Számomra ez a *pokol*, mert itt *se írni, se beszélni nem lehet, nem szabad*. A kettős értelemnek persze kifogástalannak kell lennie. A cenzor, ha fel is fedezi a rejtett jelentést, legfeljebb a fogát csikorgatja dühében: ha tiltakozik, csak nevetségessé teszi önmagát, bizonyítani nem tudja a szándékosságot.

A vers az Élet és Irodalomban jelent meg 1974. Július 13.-án. Akkorra már kiengedték az írókat a börtönből, de azért nem volt tanácsos cibálni Aczél elvtárs bajuszát, hiszen korbáccsal és cukorral a kezében ő is reszketve figyelte, mi folyik a moszkvai bugyrok mélyén. A lépcső szélén hasalva kukucskáló pesti srácnak torkában dobogott a szíve, amikor a mellette lapuló társainak elsuttogta, mit lát odalent a szuterénban.

És persze e sorok írójának is, amikor barátainak 1987-ben nyomtatásban is elbeszélte, mit látott a Kráter mélyén.

A LÉT SZÍVE, A LÉT TŰZHELYE¹

„Istenem, most tudom,
hogy minden dolog
titkot hord magában,
és Te ismered azt.
Ez egy virág,
egy rózsza.”

(Francis Jammes)

A filozófia mindenk előtt kontempláció a természet dolgai fölött, és mindig is annak kell lennie. Mert a lét mindenk előtt így, a természet dolgaiban mutatkozik meg. A filozófiának igen alaposan kell vizsgálnia a dolgok létét, a létezés aktusának teljes gazdagságát: Az anyagvilág éjszakájából a fényes törekvés aktusát. Az önszerveződésnek, a fajon belüli önépítésnek. Valójában, a létezésében minden dolog egy programot valósít meg: ahogyan a rózsza eléri tökéletességét „a maga égő geometriájában”; s ahogyan a madár „az égen maga a nyíl és a repülés íve”.

Azonban a filozófus csodálkozása ezzel nem ér véget. Egy napon meglátja értelmének látomásait kifejező mondatai mélyén, hogy van a dolgok létének „egy másik oldala” is. Hopkins így fejezte ki: „Csak erről az itt és most létező jácintról mondhatjuk: *Ez az.*” Azt akarta ezzel mondani, hogy a jácint-lét csak egy egyedi virágban valósul meg, melyre az ember *itt és most* rámutat. Amikor azt mondom: „Ez itt egy jácint”, tanúsítom, megerősítem, hogy ebben a dologban a létezésnél és a fajnál valami többet látok. Megerősítem, hogy a lét aktusa és egy bizonyos faj hozzátartozik ehhez, amit leginkább így tudok kifejezni: *Ez az.* Mindenesetre látom ezt a létezőt, amint különbözik attól, amit neki tulajdonítok.

Végezzünk újból egy kis nyelvtani gyakorlatot, amint tettük, amikor a *szubsztancia* értelmét kerestük. Ennek a mondatnak, hogy „Ez egy jácint” az *ez* az alanya. Mit jelent ez nyelvtanilag? Azt jelenti, hogy az ez más szavakat hordoz, azok alatt van. Hordozza a *lenni* igét (magyarban kimondatlanul), és a jácint főnevet; van egy *ez*, és neki tulajdonítom a létet, a fajt és egyebeket. Az alany szó (franciául: *sujet*) a latin *sub-jectum*-ból származik, ami annyit jelent, mint *alá helyezett* (*a magyar *alany* szó is ennek mintájára keletkezett).

A filozófus értelme számára tehát megjelenik itt valami, ami egy dologban még értékesebb, mint a létezése, faja és egyebek. Minthogy az ez névmás mindannak hordozója, amit az általa jelölt létezőnek tulajdonítok, szükségszerűen

a legmélyebb, legalapvetőbb elemet jelzem vele. Tehát minden dologban van egy központ, tűzhely, mely lángol a lét szívében.

E meg gondolás után megértjük, miért nevezik a filozófusok ezt a központot, tűzhelyet *szuppozitum*-nak. Etimológiailag: „az, ami valami alá helyeztetett”. De ezt nem úgy kell érteni, mintha valamely dolog egy másik *alatt* lenne fizikailag. Nem! Hanem jelzi a mondatbeli szerepét. S az alannak ez a szerepe a mondatban jól mutatja, hogy mire vonatkozik, az *elsődleges* a dologban. Amikor azt mondom: „Ez egy jácint”, *ez*-zel ennek a szál virágnak a mélyét érinti. Azt, ami benne egyetlen, egyedüli.

Úgy tűnik, hogy annak megérzése, ami a dolgokban egyedi, egyedüli, a költők kiváltsága. Egyikük így vall: „Kisétálok, hogy újra lássak egy diófát, melynek közelsége úgy érint, mint egy emberi arc látványa”.² Ami a költőt megérinti, az nem a fának a fajtája, nem külső megnyilvánulásai, hanem ezeken keresztül a benne lévő misztérium, amely szinte olyan, mint egy személy misztériuma. Egy másik példában Rilket muzot-i kertjében mély együttérzés fogja el egy fára röppenő cinege láttán. És így szólítja meg:

Ó piciny szívecske,
ki velünk telesz e zord tájon,
élet kis mécsese, a síró ágakra szállsz;
elnézem ezt a lángot,
mely dús tollaidon átlobog.³

Ha a madárka nem vezet ennek az egyediségnek a szemlélésére, mely a dolgok szívében rejtőzik, helyesebben, mely szívüket alkotja, a filozófia nem váltotta be ígéreteit. Sőt, vakká tette követőjét. Kétségkívül, a létezés aktusának és belső gazdagságának szemlélése mindenképpen kegyelem dolga. Ez nem jelenti azt, hogy a filozófus megelégszik a zsákmány töredékével. Mert a filozófus, ha egészen más úton is, de ugyanoda tart, ahová a költők ösztönei vezetik: az egyedihez, az egyedülihez, ahhoz, ami személyes és így kimondhatatlan a dolgokban.

Sem a létezés, sem a faj, melyet a lét bont ki az anyagból, nem hordozza önmagában végső célját. Mindkettő arra van rendelve, hogy segítsen megszületni, s ha lehetséges, bennük és általuk megtartani ezt és ezt az egyedi dolgot. Ezt a kis primulát, mely ma reggel megrezdült a szélben. Ezt a fűszálat, mely előtt megálltam, mert a hegyén fénylő harmatcseppet kínált föl nekem. Néha, és még mélyebben, egy fa láncol magához úgy, mint egy szeretett személy: „Egy fa volt az apám és nevelőm.. Találkoztam ezzel a fával és megöleltem.. Délután a tövénél jártam, és elcsitult bennem minden zaj. Újra meg kell őt találnom”⁴.

JEGYZETEK

1. Pierre-Marie Emonet O. P. : Une metaphisique pur les simples
C. L. D. , Chambray, é.n. 1. Rész 18. Fejezet. Előzmény: A lét muzsikája.
In : Folia Selecta. 1996 december.
2. Georges Borgeaud: Le Soleil sur Aubiac. Grasset, 1987. 58. o.
3. Maurica Zermatten: Les dernieres années de R.-M. Rilke. Le Cassetin,
Fribourg, 1975. 150. o.
4. Paul Claudel: Tête d'Or. Le Pléiadex, 182. o.

A LÉT INTUICIÓJA¹

A metafizikai megismerés alapjául Szent Tamás annak a titokzatos valóságnak az értelmi intuicióját tartja, amely nyelvünk legáltalánosabb és leghétköznapiabb szava, a *lét* a *van* szó mögött rejtőzik, s ami úgy nyilvánul meg előttünk, mint annak a tudásnak a körülírhatatlan tárgya, melyre az istenek féltékenyek, mikor mi kiszabadítjuk sajátos értékeiben a létezésnek ezt az aktusát, amelyet a legalázatosabb dolog is kifejt, ezt a győzedelmes föllobbanást, mely által diadalmaskodik a nemléten.

Nem filozófus az, aki nem metafizikus. A lét intuíciója - legyen bár elárulva, mint egy Platónnál, vagy egy Spinozánál - tesz metafizikussá. A lét intuíciójáról beszélek a maga tiszta és mindent átjárót sajátosságaiban, alapvető, jellegzetes, értelemmel felfogható töménységében, a létnek, *secundum quod est ens*² az intuíciójáról. Az így felfogott lét nem köznapi értelemben használt határozatlan lét, sem a természetbölcselet és a *természettudományok pontosan körülhatárolt létfogalma*, sem a logika *valóságtól megfosztott léte*, sem a filozófiának tekintett dialektika *ál-léte*, hanem az önmagában kiáradó lét, sajátos, értelemmel megragadható értékeiben és forrásaiban, abban a gazdagságban, abban az analóg és transzcendentális bőségben, amely fogalmának tökéletlenségében és sokrétű egységében tárulkozik ki, s amely analógiáinak végtelenségét öleli át, amely transzcendentális és célirányos dinamikus értékeiben csordul túl vagy árad ki, melyek révén a létfogalom túlszárnyal önmagán. És az elvonatkoztató értelmi tevékenység és egy képszerű vagy intenzív megláttatás csúcán így elért vagy fölfogott lét azért olyan világító és tiszta, mert egy napon az értelmet saját mélységeiben fölbresztette és átvilágította a dolgokban megragadott létezés megrendítő aktusa, és mert az értelem egészen odáig emelkedett, hogy ezt az aktust befogadja, vagy meghallja, annak a hangnak az értelemmel megragadható és értelmén túli teljességében, amely sajátosan hozzá szól.

Különböző utak vezetnek ehhez az intuícióhoz. Egyik sem élvez elsőbbséget a másikkal szemben: pontosan azért, mert itt nem racionális analízisről, induktív, vagy deduktív folyamatról, vagy szillogisztikus fölépítésről van szó, hanem intuícióról, ami elsődleges tény. Az érzékek és amit Szent Tamás „az érzékek ítéletének” nevez, az érzékek vak, egzisztenciális érzékelése elsőrendű szerepet játszik itt. Ez azonban csak megkívánt előfeltétel, ezen túlmenően szükséges, hogy megnyíljanak a vakonszületett szemei, s az értelem szellemi ereje a megértés fényében kibontsa a létezésnek ezt az aktusát, amelyet az érzékek megérintettek, anélkül, hogy felfedték volna és megtapintották,

anélkül hogy látták volna. Legyen a lét intuíciója akár egy fejedelmi értelem veleszületett adománya, amelyet szilárdan megalapoz a maga átható ereje, valamint egy kifinomult és tiszta test eleven és kiegyensúlyozott érzékenysége, amint az Szent Tamásnál megvolt; vagy támadjon hirtelen, szinte erőszakosan, mint egyfajta természetes kegyelem, egy fűszál vagy szélmalom láttán, vagy az Én valóságának hirtelen fölfogása révén; vagy jöjjön azzal a feltartóztatatlansággal, mellyel az Én-től független dolgok egyszer csak az Én elé kerülnek, visszavetve saját létemet magányába és törekénységébe; vagy vezessen utam a lét intuíciója felé azáltal, hogy megtapasztalom, vagy a szorongást, vagy bizonyos, az idők folyásától független erkölcsi valóságokat, mindez nem fontos. A lényeges az, hogy megtegyük a döntő lépést, és egy hiteles értelmi intuícióban kiszabadítsuk a lét értelmét, annak az értéknek az értelmét, amelyet a létezés ténye magában foglal. Annak a *meglátása* a lényeges, hogy a létezés nem egy egyszerű tapasztalati tény, hanem magának a szellemnek adott őseredeti ajándék, amely egy végtelen, megfigyelésen túli világot nyit meg előtte, vagyis az értelemmel feldolgozhatónak elsődleges és értelmet meghaladó forrását.

Ennek az intuíciónak az átéléséhez nem elég tanítani a filozófiát, mi több, a tomista filozófiát. Úgy látjuk, hogy ez szerencse, vagy adomány, vagy talán a fény iránti fogékonyság dolga. Nélküle lehet naprakész, ingatag és steril ismeretünk, oly bőséges, hogy már szakszerű, *knowledge about*, a láng körül forgolódnunk, anélkül, hogy valaha is beléhatolnánk. Vele messzebbre jut az ember, még akkor is, ha néha eltéveszti az utat, mint a dialektikus gyakorlatokkal, vagy a jelenségek fogalmi boncolgatásával eltöltött évek alatt, s elnyeri a magány és a melankólia kiváltságát. Ha a költő látnok, a filozófus is az, ám egészen más módon. Fogja el bár néha a szorongás egy kis útvesztő miatt, vagy élje meg máskor a felfedezés örömét, szerezze meg mindazt a tudást, ami könyvekből meríthető, és annyi élettapasztalatot, amennyit csak akar, ő a léttől megrészegült marad.

JEGYZETEK

1. Jacques Maritain: Court traité de l'existence et de l'existant. Paris, Hartman, 1947. 37-42. o.
2. Aquinói Szent Tamás: In Metaph. Arist. lib. IV, lect.I, 530-533, pp. éd. Cathala.

A NAGY KÍSÉRLET

Biológus ismerősöm egy gyógyszerkutató laboratóriumban dolgozott. Egy idő múlva kénytelen volt felmondani, mert nem bírta elviselni az állatkínzást. Az egyébként teljesen egészséges kísérleti állatokat két-három hét múlva be kellett injekciózniuk, mert a testükbe épített elektródák miatt sokkos állapotba kerültek, és már nem adtak reveláns eredményt.

A nagyhatalmak is berendezik a maguk kísérleti laboratóriumait, ahol kipróbálják a bajaik gyógyítására szánt orvosságaikat. A tengeri malacok szerepét itt a kis népek töltik be.

Alig tíz évvel a második világháború befejezése után a szovjet vezetőknek súlyos gondjai támadtak. Sztálin elgondolása szerint az imperializmusra az elkerülhetetlen harmadik világháborúban kell mérni a döntő csapást. A háború közvetlen célja a meggyöngyült Nyugat-Európa bekebelezése. A haditerv: villámháború során két páncélos hadsereg Észak-Afrikán és Észak-Európán át előrenyomulva átkarolja Németországot, Franciaországot és Angliát, mielőtt Amerika elegendő erőt tudna áthajózni ellenük. Ezt a célt szolgálta a felvonulási terület előkészítése az arab világ segítése Egyiptomtól Algériáig. Magyarországnak ebben a küzdelemben hadtáp szerepet szánt, ezért át kellett alakulnia a búza és acél országává. Rákosi és Erdei Ferenc csak teljesítették a számukra kitűzött harci feladatokat, bármennyire is ellentétes volt ez az ország elemi gazdasági érdekeivel.

A taktikai atomfegyverek kifejlesztése miatt ez az óriási áldozatokkal előkészített terv a papírkosárba került.

Néhány tucat harci repülőgép kis hatósugarú neutron rakétáival pár perc alatt elpusztíthatja a szűk helyen együtt mozgó gigantikus tanksereget a környezet nagyobb mérvű rombolása nélkül. A tábornokok jelentették: katonai erővel nem tudjuk meghódítani Nyugatot. Haladékot kell kérnünk és átvenni a nyugati technikát. Sztálin halála csupán kedvező alkalom volt a békés egymás mellett élés politikájának meghirdetésére. A döntő szerep most a közigazgatásé. Az új jelszó: Értjük utol Angliát! Ehhez természetesen jelentős változtatásokra lesz szükség a termelés és elosztás, a közigazgatás és a művelődés területén. Azonban a gyökeres változtatások felboríthatják a gazdaság és a társadalom egyensúlyát. A csatlós államokon kell kikísérletezni az átalakítás leghatékonyabb módszereit. A laboratórium nem lehet túlságosan kicsi, mint például Albánia, mert nem ad megbízható eredményt. Nem lehet túl nagy, mint Lengyelország, mert ha felrobban egy lombik, leég az egész gyár. Nem lehet túlságosan ipari, mint Csehország, mert a sztyeppék világát kell átformálni, sem túlságosan agrárjelleű,

mint Bulgária, mert az ipar eredményeit kell átvenni. Nem lehet túlságosa nyugati, mint az NDK, mert ők másként gondolkodnak, mint a keletiek: elvont szabályokban, nem lehet túlságosan keleti, mint Románia, mert még nincs becsülete az írott vagy az adott szónak. Helyzeténél, nagyságánál, eredeténél, gazdasági tényezőinél és kultúrájánál fogva Magyarország ideális hely volt a Nagy Kísérletre, a szocializmus reformjára.

A szocialista mezőgazdaság három pillére az állami gazdaság, a termelőszövetkezet és a gépállomás. Ez utóbbi szerepe, hogy az ott dolgozó öntudatos munkások elvigyék a muzsikokhoz a korszerű technikát és a marxista eszméket. Csakhogy a szovjet gépállomások teljesítménye, fajlagos üzemanyag-felhasználása, alkatrészigénye jóval kedvezőtlenebb volt, mint a nyugati mezőgazdasági szövetkezeteké. És lám, az ötvenhatos szabadságharc leverése és az erőszakos, általános téeszésítés után Magyarországon váratlanul föloszlatják a gépállomásokat, s a traktorokat és gépeket megvételik a termelőszövetkezetekkel. Eltelik néhány év, közben a szovjet közigazdászok gondosan figyelik a magyar eredményeket, majd náluk is feloszlatják a gépállomásokat.

Miért terem több kukorica Kanadában, mint az ugyanolyan adottságú Ukrajnában? Hogy lehetne behozni a lemaradást? A recept: végy egy magyar állami gazdaságot, kiváló vezetővel és adottságokkal. Rendelj egy központi bizottsági pártfogót, biztosíts számára a Nemzeti Banknál elegendő valutakeretet a kanadai kukoricatermesztési rendszer teljes körű átvételéhez, terjeszd ki a módszert több állami gazdaságra, majd az egész országra, végül honosítsd meg a Szovjetunióban „magyar módszer” néven.

Először börtönbüntetéssel sújtották azt a téeszelnököt, aki a bevetett kapás növényeket részművelésre kiadta a tagoknak. Néhány év múlva megszületett az egész országra kiterjedő szervezett együttműködés a téeszék és a háztáji gazdaságok között. Egy évtized múlva a kolhozok is követték a magyar példát. Naivság lenne azt hinni, hogy ilyen horderejű újításokat egy megszállt ország kommunista pártjának központi bizottsága engedélyezhetne és elrendelhetne a Nagy Testvér parancsa nélkül. Vonatkozik ez a GMK-ákra és a VGMK-ákra, a teherautó vásárlási és fuvarozási engedélyekre, a jól ellenőrzött és tessék-lássék tilalmazott szamizdatokra, a tüntetésekre és mozgalmakra, az egyházüldözés fokozatos enyhítésére és a számtalan „apró lépésre”, az egyre ízletesebb gulyásra az egyre vidámabb barakunkban.

A humán kísérlet akkor igazi, ha a résztvevők nem ismerik a kísérlet igazi célját, sőt azt sem tudják, hogy ők kísérleti alanyok. Ha saját ötleteiket valósítják meg, ha kockázatot vállalnak, ha küzdenek az igazukért, ha időnként falakba ütköznek. Ha nem is az eszük, hanem a műhelyekben, a bársonyszékekben és börtönökben megszerzett és kifinomult politikai szimatjuk vezeti őket. Ha a gumibotok és a virágok, az akasztófák és a dízsírhelyek valódiak, ha Szelényi és Konrád hívó lélekkel bírálják a létező szocializmust, ha az őket kihallgató, most

már nem ávósnak nevezett rendőrtiszt verejtékezve rója az értelmiség útját az osztályhatalomhoz, miközben a moszkvai és a washingtoni diplomácia már előkészíti egyikük számára az ausztráliai egyetemi katedrát, másikuknak pedig a párizsi ösztöndíjat.

Mert a kísérlet vezetője anyácskánk, a szent Oroszország, akinek leghűségesebb és legokosabb gyermekei, mint az NKVD főtisztjei hetekkel az események előtt ott vannak Budapesten és évtizedeken át ott ülnek a cambridge-i és washingtoni könyvtárakban, s áttekintést szereznek a világgazdasági folyamatokról, a lehetőségekről és a kényszerekről. Akik meggyőzik a Központi Bizottság értelmesebb tagjait, hogy sutba vágva az ideológiát rendszert kell váltani, mert a kísérletek bizonyították, hogy a szocializmust nem lehet megreformálni. Anyácskánk, Oroszország kezében 1956-ban eltört egy kémcső, a dicsőséges Vörös Hadserege elszenvetve a világtörténelem legmegalázóbb vereségét, egy gyalogos fedezet nélküli hadosztály kudarcát a pesti srácokkal szemben. Akkor ki kellett hívni a tűzoltókat, de a kísérletet folytatni kellett, mert 1984 után is élni kell, és fel kell nevelni Puskin, Tolsztoj és Dosztojevszkij utódait, akik majd Budapesten keresztül, az Árpád hídon, a Margit hídon, a Lánchídon, az Erzsébet hídon, a Szabadság hídon és a Petőfi hídon át mennek nyugatra, tankok nélkül, virággal a kezükben.

A kísérleti laboratóriumban kellemesebb az élet, mint az üzemben, de nagyobb a feszültség. Állandóan változnak a feltételek éjjel-nappal szemmel kell tartani és nincs szabadság. Sokan nem bírják idegileg és összeomlanak, vagy lelkiileg és gondolkodó géppé válnak.

A magyar szociológusok aggasztó adatai egy nemzet sokkos állapotáról adnak hírt. Arról az árról, amit a kicsinyeknek kell fizetni a Nagy Kísérletért, melyet már nem Moszkvában, hanem Washingtonban irányítanak. A cél a Londontól Vlagyivosztokig terjedő majdani Európai Egyesült Államok bekebelezése két gyorsan mozgó hadtest: a Gazdaság és a Média átkaroló stratégiájával.

Mit tehet egy kis nép a német maszlag és a török áfium ellen? Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér szerint „fegyver, fegyver kívántatik és jó vitézi revolúció”, azaz hősiesség. Közelebbről pedig: „Álljatok ki tehát: derekatokra csatoljátok a tisztesség övét, öltsetek magatokra az igazság páncélját, lábatokra húzzátok a békesség evangéliumának hirdetésére a készség saruját. Mindehhez fogjátok a hit pajzsát, amellyel elháríthatjátok a gonosz minden tüzes nyilát. Vegyétek föl az üdvösség sisakját és markoljátok meg a lélek kardját, ami Isten igéje.” (Ef. 6,17-17)

„Európa atyja”

ROBERT SCHUMAN

(1886-1963)

*Boldogok a békesszerszeretők,
mert Őket Isten fiainak fogják hívni.
(Mt 5,9)*

Robert Schuman élete a hit, a gondolkodás és a cselekvés közötti mély egységről tesz tanúságot. Bizonyítja, hogy a politikai tevékenység teljes egészében összefér a keresztény értékek iránti hűséggel. Teljesen Istenre hagyatkozott, hogy engedelmes eszközként neki szolgáljon, s így építse Isten országát és annak igazságát itt a földön.

Tevékenységének célja a népek közötti béke helyreállítása és megszilárdítása volt. „Az embereknek Önnel kell barátkozniuk, s ez a barátság egyesíti országainkat” - írta neki Adenauer kancellár 1962-ben. A lelkében megszülető Európai Közösség békemű, mely lehetetlenné teszi a háborút aközött a két nép között, amelyek századokon át tépték egymást. Példa ez a béke a világ más régiói számára is. „Az Egyesült Európa előképe a jövő egyetemes szolidaritásának, írta 1960-ban. Egy ily módon újra szervezett világ megkönnyíti a békét és a szolidaritást a gazdag és szegény országok között, a leszerelést és a Teremtés megóvását.

Robert Schuman egyike azoknak a békesszerszerzőknek, akiket az Úr „Isten fiainak” (Mt 5,9) mond. Modellként szolgálhat a jövő törvényhozói és politikusai számára. Élete megerősíti azt a bibliai tanítást, miszerint Istennek szüksége van magukat kezeibe adó alázatos eszközökre ahhoz, hogy építse azt a földi közösséget, mely elnyeri az ég áldásait. Ez az élet számunkra azt példázza, amit „a politika szentségének” neveznek. Szükségünk van ilyen emberek példájára, akik azt teszik, „ami igaz Isten szemében”, aki minden embernek Atyja.

Robert Schuman 1886-ban született a luxemburgi Clausenben. Gimnáziumi tanulmányait a luxemburgi nagyhercegi Athenaeum Gimnáziumban kezdi, majd a metzi Császári Gimnáziumban folytatja, ahol 1904-ben érettségizik. A következő években a bonni, a müncheni, a berlini s végül a strassburgi egyetemen hallgat jogtudományt, gazdaságpolitikát, vallásfilozófiát, nemzet- és világgazdaságot és pénzügyet. 1910-ig Metzben gyakornokoskodik, s ebben az évben szerez

doktorátust summa cum laude minősítéssel. A következő évben édesanyja baleset következtében meghal. A fiatal Robert komolyan foglalkozik azzal a gondolattal, hogy pap legyen, de a család egyik régi barátja lebeszéli erről. 1912-ben, második államvizsgálata után részt vesz egy baráti találkozón a beuroni bencés kolostorban. A metzi püspök, Willibrord Benzler a liturgia megújítására egy értelmiségiekből álló kört szervez, melynek Robert Schuman mellett tagja a későbbi birodalmi kancellár, Heinrich Brüning és Franz Xaver Münch. Robert Schuman élete végéig tagja marad a Görres Társaságnak, melynek az a célja, hogy megszüntesse a német katolicizmus tudományos területeken tapasztalható alárendeltségét. 1913-ban Benzler püspök felkéri, hogy legyen a katolikus ifjúsági egyesületek elnöke. Ebben az évben kétszáz önkéntes társával megszervezi Metzben a Német Katolikus Találkozót. 1914-től 1918-ig a boulay-i körzeti parancsnokságon polgári alkalmazottként dolgozik. Feladata a főként francia tulajdonú kisajátított javak felügyelete. 1918-ban a német csapatok visszavonulása után a metzi városi tanács tagja, amiből arra lehet következtetni, hogy a francia hatóságok megbíztak benne.

1919-ben a Lotharingiai Republikánus Unió képviselőjévé választják. Ezt a megbízatást 1941-ig teljesíti, amikor a Gestapo letartóztatja.

A második világháború kitörése után a kormány menekültügyi államtitkára. Franciaország kapitulációját követően a Pétain marsall által följánlott miniszteri posztot visszautasítja. 1941-ben a németek letartóztatják, miután nem sikerült őt megnyerni a maguk számára. Először kiutasítják Lotharingiából, majd a Rajna menti Neustadtba deportálják, ahol „különleges őrizet” alatt tartják. Innen 1942-ben megszökik. A bencések Ligugé melletti Szt. Márton kolostorában, majd egy trappista kolostorban s végül egy katolikus árvaházban talál menedéket. A legfontosabb, amit mindenhová magával visz, a misszáléja.

1945-ben az ellenállás ugyan „a nemzethez való méltatlansággal” vádolja, lotharingiai választói azonban nagy szavazati többséggel juttatják a nemzetgyűlésbe, ahol a pénzügyi bizottság elnöke lesz. 1946-ban pénzügyminiszter, 1947-48-ban pedig miniszterelnök. Példaszerű állhatatossággal óvja Franciaországot a jobb- és baloldali szélsőségesekkel szemben az államrend szétesésétől, visszaadva az országnak a demokráciába vetett bizalmat. 1948 és 1952 között nyolc rövid életű centrumkormány külügyminisztere. Ebben az időben biztosítja Franciaország külpolitikájának folyamatosságát, s azt tudatosan irányítja az „európai profilú” új útra. 1950. május 9-én kihirdeti Európa újrendezésére vonatkozó történelmi Nyilatkozatát.

Hogy elejét vegye Franciaország és Németország között a további háborúskodásnak, létrehozza Adenauer kancellárral együtt a német-francia „Szén és Acél Közösséget”.

Az Európai Közösségre vonatkozó elképzeléseihez Franciaországban ekkor még nem érett meg az idő. A francia nemzetgyűlés kedvezőtlenül fogadja a jelentős mértékben Robert Schuman közreműködésével készült előadásokat az

„európai védelmi közösségekről” és az „európai politikai közösségről”. 1952-ben távoznia kell hivatalából, de az új Európára vonatkozó politikai látomása az évek folyamán egyre ismertebbé és elfogadottabbá válik, s a megvalósulás felé halad.

1953 és 1958 között a közös Európáért „zarándokol”. Európa országaiban számtalan előadáson népszerűsíti fáradhatatlanul a kontinenssel kapcsolatos politikai elgondolásait. 1958-tól 1960-ig két periódusra az Európa Parlament elnökévé választják. A Parlament egyöntetű szavazással biztosítja elismeréséről azokért az érdemekért, melyeket „Európa Atyjaként” szerzett. 1959-ben Karl Jaspers-szel megkapja az Erasmus-díjat.

Robert Schuman 1963. Szeptember 4-én 77 éves korában halt meg a Metz melletti Scy- Chazelles-ben.

Robert Schuman gondolataiból:

A demokrácia a kereszténységnek köszönheti létrejöttét és fejlődését. Akkor született, amikor az ember meghívást kapott arra, hogy személyi méltóságát, a másik ember jogainak tiszteletben tartását és a felebaráti szeretetet megvalósítsa. A keresztény üzenet előtti időben ezeket az alapelveket még soha nem fogalmazták meg, ezek nem váltak egyetlen rendszer szellemi alapulává sem. Csak a kereszténység biztosította minden ember természetes egyenlőségét társadalmi osztályra vagy fajra való tekintet nélkül, valamint a kereszténység adta meg a munka etosát - Szent Benedek „ora et labora”-ját - melyet azzal a feladattal közvetített, hogy a munkát Isten teremtett művében teljesített szolgálatként kell végezni.

(Az Európa Parlament fiatal képviselői előtt tartott előadásából, 1958.)

Európának több, mint egy ezredév kereszténységére volt szüksége ahhoz, hogy kereszténységtől átítatott kultúráját belső tisztulási folyamatok, meghasonlások és keresések során kialakítsa. Eközben ismertük föl, hogy egy nép, ha minden veszély nélkül egy nagykorú személy előjogait akarja élvezni, akkor képesnek kell lennie arra, hogy nagykorú személyként viselkedjen.

(Az Európa Parlament kereszténydemokrata frakciójában tartott beszédéből. 1958.)

Sztálin és Hitler nacionalista és ateista rémuralmának keserű tapasztalatai alapján felszólítva érezhetjük magunkat arra, hogy elgondolkozzunk Európa keresztény alapjain, s kidolgozzuk a hatalom gyakorlásának olyan demokratikus modelljét, amelyben a kiengesztelődés által szabadságban, igazságosságban, szolidaritásban és békében létrejön a „népek közössége”, és amely mélyen gyökerezik a keresztény értékekben... Tegnapi ellenségeinknek a kiengesztelődés jeleként nyújtjuk kezünket. Ez jövő Európa alapja.

(Az Európa Parlament kereszténydemokrata frakciójában tartott beszédéből, miután megválasztották a Parlament elnökévé. 1958.)

+

Hiszek Európa keresztény alapjaiban

+

Nem akarunk csonka Európát...olyan Európát akarunk teremteni, amely Kelet népeit is magába foglalja.

+

Most Európának az emberiség örévé kell válnia.

+

Hosszú évek óta szenvedtünk attól a demarkációs vonaltól, mely Európát ketté osztja. Ezt az erőszak hozta létre. A szabadságnak kell eltüntetnie.

+

Európa élő tagjainak tekintjük mindazokat, akik egyesülni akarnak velünk: egy megújított közösségben. Tisztelettel adózunk bátorságuk és hűségük, valamint szenvedésük és áldozataik előtt. Egy egyesült és testvéri Európa példáját kell nyújtanunk számukra. Minden lépés, melyet ebben az irányba fogunk tenni, új lehetőséget nyit meg előttük.

+

Ima Isten szolgája Robert Schuman boldoggá avatásáért:

Uram, te azt mondtad: „Boldogok a békeszerzők, mert őket Isten fiainak fogják hívni” A te szolgád, Robert Schuman Európa népeihez elvitte

- a szeretetet, oda, ahol gyűlölet volt,
- a megbocsátást, oda, ahol háború volt,
- az egyetértést, oda, ahol széthúzás volt.

Urunk, add meg nekünk, hogy szentjeid között tisztelhesük a politikusok mintaképét, Robert Schumant, Európa Atyját. Amen.

FLORILEGIUM

Imre Flóra

NOVEMBERI NYÍRFA

Micsoda képtelen aranyvihar!
A novemberi esőben a nyírfa
tárgyasodott sugaraival
a nyári napnak ahogy átragyogja
ezt a ködöt, miféle lázadó
gyönyörűség emel itt szót egyetlen
égre dobott lángként szorongató
teljességével a szürkesség ellen?

Honnan veszi ezt a roppant tüzet,
kéregmélyi hőt az a semmi nyírfa,
mikor körötte már télbe meredt
föld és növény csonttá csupaszodva?
Égő testével vajon ki üzen?
Milyen hatalom mond nemet a sárga
lombok végsőt izzó sejtjeiben
a fokozatos lefokozódásra?

Micsoda fény! A kert remeg belé,
Ez az utolsó. érlelő ajándék
hogyan teszi egy csapásra semmivé
a tanulságot, a köd évszakáét:
mert mégis fény, mert ez a meztelen
transzcendencia, a lobogó nyírfa,
a sűrűbb homályon át élesen
beleragyog kételkedő csontjaiba.